

Integratie van veiligheid en gezondheid op het werk in de bedrijfsvoering Samenvatting van een rapport van het agentschap

Veiligheid en gezondheid op het werk („Occupational Safety and Health”, of OSH) is een onderwerp dat door organisaties op verschillende manieren wordt benaderd: sommige hebben weinig expertise op dit terrein en reageren ad hoc op arbeidsongevallen, beroepsziekten en ziekteverzuim, terwijl andere naar een meer systematische, zelfs proactieve, aanpak streven, door OSH in het algemene managementproces te integreren. In dit rapport wordt informatie verstrekt over en worden praktijkvoorbeelden gegeven van de manier waarop veiligheid en gezondheid op het werk in de bedrijfsvoering kan worden geïntegreerd, met als resultaat een veiligere en gezondere arbeidsomgeving en een beter functionerende organisatie.

Het rapport bestaat uit drie delen, elk met een andere invalshoek: een literatuurbespreking, een overzicht van relevante beleidsmaatregelen en voorbeelden van goede praktijken.

Literatuurbespreking

Onder „Literatuurbespreking” wordt een overzicht gegeven van in de literatuur beschikbare praktijkgegevens over de manier waarop de veiligheid en gezondheid op het werk vanuit het management het beste ter hand kunnen worden genomen, en in hoeverre ze in de totale management- en ondernemingsstructuur moeten worden geïntegreerd.

In de literatuurbespreking ligt het zwaartepunt bij de integratie van OSH in het managementproces. Het verschil tussen traditioneel (ad-hoc-) en systematisch OSH-management komt aan de orde, alsook de toepassing en effectiviteit van managementsystemen op dit terrein. Ook wordt aandacht besteed aan de manier waarop de veiligheid en gezondheid op het werk aan programma's voor kwaliteitsbewaking en arbeidsgezondheid kunnen worden gekoppeld (bijv. bevordering van gezondheid op het werk). Aangezien organisaties wellicht tegelijkertijd managementsystemen en/of normen voor managementsystemen voor zowel kwaliteitsbewaking, milieubescherming als OSH invoeren, kan de behoefte ontstaan deze verschillende systemen te integreren. Vandaar dat ook de kwestie van „geïntegreerde managementsystemen” is onderzocht.

Onder onderzoekers bestaat een algemene consensus dat het management van veiligheid en gezondheid op het werk moet worden gezien als een onderdeel van het totale managementproces en niet als een op zichzelf staand proces. Men gelooft dat hoe meer OSH wordt gekoppeld aan de kernactiviteiten van een organisatie, hoe beter die organisatie in tijden van organisatorische verandering (bijv. wegens economische problemen, een fusie, afslanking of snelle technologische innovaties) op dit terrein zal functioneren. Een probleem van volledige integratie is echter dat OSH dan mogelijk een lagere prioriteit krijgt dan andere zaken: in veel gevallen zullen kwesties die als urgent worden beschouwd, voorrang krijgen. Zo zijn problemen met de productie in de regel

veel spoedeisender. Vandaar dat de veiligheid en gezondheid op het werk volgens sommige deskundigen een plaats op de politieke agenda moeten krijgen en door de overheid moeten worden bevorderd, omdat gezondheids- en veiligheidsoverwegingen soms ondergeschikt raken aan andere overwegingen (zoals productie).

Het bereiken van positieve resultaten op het gebied van OSH vereist veel meer dan het implementeren van een OSH-managementsysteem dat goed is geïntegreerd in andere managementprogramma's en systemen. Organisaties moeten ook kijken naar culturele en politieke aspecten van de werkplek, een onderwerp dat in het tweede deel van de literatuurbespreking wordt behandeld.

Bestudering van de bestaande literatuur bevestigt dat:

- OSH-management en de integratie van veiligheid en gezondheid op het werk in algemene management- en bedrijfsprocessen zich verheugen in een grote belangstelling, ook onder onderzoekers;
- onderzoek naar de effectiviteit van OSH-management nog in de kinderschoenen staat en met diverse methodologische moeilijkheden kampt;
- aan OSH-managementsystemen vooral veiligheidsoverwegingen ten grondslag liggen (ongevallenpreventie) en niet zozeer gezondheidsoverwegingen (preventie van arbeidsgerelateerde negatieve gezondheidseffecten), zoals blijkt uit beschrijvingen en voorbeelden van deze systemen;
- maar bij weinig OSH-managementsystemen specifiek wordt gekeken naar organisatorische risico's en psychosociale gezondheidseffecten (bijv. geweld en conflicten op de werkplek, problemen van werken in ploegendienst en lange arbeidsuren enzovoort);
- atypisch werk (deeltijd- en uitzendwerk, telewerk enzovoort) en werk in kleine en middelgrote ondernemingen in het algemeen voor grote problemen zorgt bij het management van veiligheid en gezondheid op het werk;

- verder onderzoek moet worden gedaan naar de effectiviteit en kwaliteit van OSH-managementstrategieën c.q. -processen en de vraag of deze in overeenstemming zijn met de eisen van de kaderrichtlijn (¹).

Beleidsoverzicht

Het formuleren, uitvoeren en bevorderen van een geïntegreerde, proactieve benadering van OSH-management wordt ondersteund door beleidsmaatregelen en werkwijzen die op internationaal, Europees en nationaal niveau zijn vastgesteld. Deze beleidsmaatregelen en geadviseerde werkwijzen, die zijn gericht op het bevorderen en ondersteunen van de integratie van OSH-aspecten in de bedrijfsvoering, worden eveneens in dit rapport behandeld. Daarbij wordt ingegaan op strategieën, wettelijke bepalingen, normen, richtsnoeren, programma's en campagnes die door belanghebbenden als internationale organisaties, EU-organen, regeringen, werkgevers- en werknemersverenigingen, arbeidsinspecties en verzekeringsinstellingen zijn geïnitieerd en uitgevoerd.

Beleid inzake OSH-management voorziet zowel in verplichte als vrijwillige maatregelen. Het wettelijk kader voor systematisch OSH-management en invoering van OSH-managementsystemen wordt in de Europese Unie gevormd door de kaderrichtlijn. Daarin zijn de basisdoelstellingen van OSH-management en de noodzakelijke maatregelen voor het bereiken van die doelstellingen vastgelegd. De wetgeving wordt ondersteund door verschillende vrijwillige initiatieven die moeten leiden tot een betere OSH. Bij het bevorderen van de invoering en toepassing van vrijwillige OSH-managementsystemen is een belangrijke rol weggelegd voor de Internationale Arbeidsorganisatie (IAO). De IAO wordt daarbij op nationaal niveau ondersteund met onder meer richtsnoeren en promotiecampagnes.

De in het rapport beschreven voorbeelden van succesvolle acties die in verschillende EU-landen zijn genomen, bevestigen dat:

- het ontwikkelen en vaststellen van beleid voor OSH-management om samenwerking vraagt tussen verschillende actoren, waaronder overheden, verzekeringsinstellingen, werkgeversorganisaties en vakbonden, en dat deze samenwerking een cruciale factor voor succes is;
- organisaties op verschillende manieren kunnen worden aangespoord hun OSH-management te verbeteren (bijv. door het aanbieden van gratis seminars, instrumenten en cursussen);

(¹) Richtlijn 89/391/EEG van de Raad van 12 juni 1989 betreffende de tenuitvoerlegging van maatregelen ter bevordering van de verbetering van de veiligheid en de gezondheid van de werknemers op het werk.

- duurzaamheid een van de belangrijkste factoren is voor het langetermijneffect van dit beleid en derhalve actief moet worden bevorderd;
- bedoelde beleidsmaatregelen en werkwijzen verder moeten worden uitgewerkt om te zorgen voor een betere integratie van alle OSH-gerelateerde aspecten in algemene management- en bedrijfsprocessen.

Casestudies

Tal van organisaties streven ernaar de omstandigheden op het gebied van OSH stelselmatig en doorlopend te verbeteren. Sommige gaan daarbij verder dan wat de regelgeving van hen verlangt en integreren OSH in de algemene bedrijfscultuur. In laatstgenoemde organisaties wordt OSH-management gewoonlijk gezien als een integraal onderdeel van de algemene bedrijfsvoering. De casestudies in dit rapport bevatten onder meer voorbeelden en goede praktijken van de wijze waarop OSH in algemene management- en bedrijfsprocessen kan worden geïntegreerd. Het betreft een selectie van twintig praktijkgevallen en „snapshots” uit twaalf EU-landen.

De beschreven praktijkgevallen laten zien dat verbeteringen in OSH-management tal van positieve effecten kunnen hebben, waaronder:

- meer gemotiveerd personeel, alsook een beter risicobeoordelingsproces en een betere beoordeling van OSH-prestaties;
- betere arbeidsomstandigheden en beter welbevinden van het personeel, bijgevolg minder bedrijfsongevallen en werkgerelateerde ziekten en daardoor ook minder verliesdagen en minder ziekte- en ongevalgerelateerde kosten.

Veel voorbeelden in het rapport betreffen organisaties die streven naar een voortdurende verbetering van de arbeidsomstandigheden en de veiligheid en gezondheid van het personeel. Niet alleen uit ethische overwegingen, maar ook in de overtuiging dat het creëren van een veilige en gezonde werkomgeving het aantal verliesdagen beperkt en de productiviteit en concurrentiekracht vergroot. Men gelooft dat een effectief OSH-management en strategische activiteiten voor het verbeteren van het algehele prestatieniveau van de organisatie, nauw met elkaar samenhangen.

Hoe kunt u het rapport krijgen

Het volledige rapport is in het Engels beschikbaar op de website van het agentschap (<http://osha.europa.eu>), waar het gratis kan worden gedownload.

Dit factsheet is in alle EU-talen beschikbaar op <http://osha.europa.eu/en/publications/factsheets>.

Europees Agentschap voor veiligheid en gezondheid op het werk

Gran Vía, 33, 48009 Bilbao, SPANJE
Tel. +34 944794360, fax +34 944794383
E-mail: information@osha.europa.eu

© Europees Agentschap voor veiligheid en gezondheid op het werk. Overneming met bronvermelding is toegestaan. *Printed in Belgium, 2010*

